

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร 2) เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนในการผลิตหอมหัวใหญ่ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ตามความคิดเห็นของเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในพื้นที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในปี 2545/46 มีจำนวน 1,008 ราย ในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านกาศ 548 ราย ตำบลทุ่งปี่ 288 ราย ตำบลคอนเปา 172 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างประชากรตามสัดส่วนผู้ปลูกในแต่ละตำบลร้อยละ 15 ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง 150 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัย โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมที่ใช้เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม (Statistical Package for the Social Science, SPSS PC+) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

จากการศึกษาการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่ สรุปว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-45 ปี มีการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัว ใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นสมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส. และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรแต่เป็นส่วนน้อย

2. การผลิต ต้นทุนการผลิต และผลการตอบแทนในการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

2.1 การปลูกทั่วไป สรุปว่า

2.1.1 เกษตรกรร้อยละ 44.00 มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 16 - 20 ปี มีประสบการณ์น้อยสุด 5 ปีและมากที่สุด 35 ปี

2.1.2 เกษตรกรร้อยละ 46.67 ใช้พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 3.0 - 4.9 ไร่

2.1.3 ช่วงเดือนที่เพาะกล้าหอมหัวใหญ่ ส่วนใหญ่เพาะกล้าตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคมถึง ปลายเดือนตุลาคม ส่วนช่วงที่ปลูกหรือย้ายกล้าหอมหัวใหญ่จะเป็นช่วงเดือนพฤศจิกายน สำหรับ เดือนธันวาคมจะปลูกเป็นส่วนน้อย

2.1.4 เมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ปลูกมีแหล่งที่มาที่สำคัญอันดับ 1 คือ สหกรณ์ผู้ปลูกหอม หัวใหญ่ และพันธุ์ที่นิยมใช้ คือ พันธุ์ซูเปอร์เร็กซ์ ส่วนพันธุ์อื่นๆที่นิยมได้แก่ พันธุ์แอสโกร 33 แต่ มีการปลูกเป็นส่วนน้อย สำหรับอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ คือ ประมาณ 0.9 ปอนด์ต่อไร่

2.1.5 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงคลุก เมล็ดพันธุ์โดยใช้สารอารามอนและสารเอพรอน

2.1.6 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.67 มีการตากดินก่อนเพาะกล้า 3 - 7 วัน มีการตาก ดินก่อนเพาะกล้าเร็วสุด 3 วันและช้าสุด 30 วัน

2.1.7 วัสดุคลุมแปลงเพาะกล้าหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรใช้ที่สำคัญอันดับ 1 คือ ฟางข้าว ส่วนวัสดุคลุมแปลงอื่นๆที่นิยมได้แก่ ฟ้าพลาสติกและตาข่ายพรางแสง แต่มีการนิยมใช้เป็นส่วน น้อย

2.1.8 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.67 ใช้ดินร่วนปนทรายปลูกหอมหัวใหญ่มากที่สุด รองลงมาเป็นดินร่วน และดินเหนียวใช้ปลูกน้อยที่สุด

2.1.9 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.67 มีการตากดินก่อนปลูก 7 - 8 วัน มีการตากดิน ก่อนปลูกเร็วสุด 7 วัน และช้าสุด 30 วัน

2.1.10 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 52.67 เตรียมดินปลูกโดยใช้เครื่องจักร

2.1.11 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.67 ย้ายต้นกล้าหอมหัวใหญ่ปลูกอายุประมาณ 35 วันและส่วนใหญ่ร้อยละ 96.00 ใช้ระยะปลูกหอมหัวใหญ่ 10 x 15 เซนติเมตร สำหรับขนาดของแปลงปลูกหอมหัวใหญ่ร้อยละ 98.67 เกษตรกรนิยมทำแปลงปลูกขนาดกว้าง 1 เมตร

2.1.12 แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ปลูกหอมหัวใหญ่ที่สำคัญอันดับ 1 คือ น้ำคลองหรือน้ำชลประทาน ส่วนแหล่งน้ำอื่นๆที่ใช้ได้แก่ จากการขุดบ่อกักเก็บน้ำและน้ำที่ได้จากน้ำฝน

2.1.13 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 96.67 มีการให้น้ำแปลงปลูกหอมหัวใหญ่โดยปล่อยน้ำเข้าตามร่อง เกษตรกรร้อยละ 44.67 มีการปล่อยน้ำเข้าตามร่อง 7 - 8 วันต่อครั้ง โดยระยะเวลาที่ปล่อยน้ำเข้าตามร่องเร็วสุด 1 วันต่อครั้ง และช้าสุด 8 วันต่อครั้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.00 มีการปล่อยน้ำเข้าตามร่องทั้งฤดูปลูก 14-16 ครั้ง โดยทั้งฤดูปลูกเกษตรกรปล่อยน้ำเข้าตามร่องต่ำสุด 8 ครั้ง และสูงสุด 30 ครั้ง มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยร้อยละ 3.33 ที่ให้น้ำแปลงปลูกหอมหัวใหญ่โดยใช้สายยางรด มีการใช้สายยางรดน้ำแปลงปลูก 1 วันต่อครั้ง และ 2 วันต่อครั้ง โดยจำนวนวันที่ใช้สายยางรดน้ำแปลงปลูกเร็วสุด 1 วันต่อครั้ง และช้าสุด 2 วันต่อครั้ง โดยทั้งฤดูปลูกใช้สายยางรดน้ำน้อยสุด 40 ครั้ง และมากที่สุด 75 ครั้ง

2.1.14 เกษตรกรร้อยละ 26.67 มีการให้น้ำหอมหัวใหญ่ช่วงเช้า 3.00 - 8.00 น. รองลงมา ร้อยละ 22.67 มีการให้น้ำหอมหัวใหญ่ช่วง 6.00-12.00 น. ส่วนช่วงเวลาอื่นๆได้แก่ช่วง 8.00-16.00 น.

2.1.15 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.00 หยุดให้น้ำหอมหัวใหญ่โดยสังเกตจากการแก่ของใบและหัวของหอม และเกษตรกรร้อยละ 43.33 หยุดให้น้ำหอมหัวใหญ่โดยนับอายุการเจริญเติบโตของหอม โดยส่วนใหญ่หยุดให้น้ำเมื่อหอมอายุ 71-80 วัน หยุดให้น้ำเมื่อหอมมีอายุเร็วสุด 65 วัน และช้าสุด 120 วัน

2.1.16 เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100.00 มีการใช้ปุ๋ยกับแปลงปลูกหอมหัวใหญ่ มีการใช้ทั้งปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 59.33 มีการใช้ปุ๋ยคอก 1 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งของการใช้ปุ๋ยคอกต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 2 ครั้งต่อฤดูปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76.67 มีการใช้ปุ๋ยเคมี 3 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนการใช้ปุ๋ยเคมีต่ำสุด 3 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 5 ครั้งต่อฤดูปลูก ส่วนสูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 1 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.00 มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 รองลงมา ร้อยละ 9.33 มามีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยสูตรอื่นๆ เช่น 13-13-21 และ 13-21-0 เป็นส่วนน้อย อายุของหอมหัวใหญ่ที่ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.00 มีการใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 5-7 วัน โดยใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุเร็วสุด 5 วัน และช้าสุด 15 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 2 เกษตรกรร้อยละ 29.33 มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-21-0 รองลงมา ร้อยละ 27.33 มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 เกษตรกรมีการใช้

ปุ๋ยสูตรอื่นๆ เช่น 15-15-15 อายุของหอมหัวใหญ่ที่ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2 เกษตรกรร้อยละ 44.00 มีการใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 15-20 วัน โดยใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุเร็วสุด 12 วัน และช้าสุด 40 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 3 เกษตรกรร้อยละ 32.67 มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-21-0 รองลงมาร้อยละ 31.33 มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยสูตรอื่นๆ เช่น 13-13-21 อายุของหอมหัวใหญ่ที่ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 3 เกษตรกรร้อยละ 48.67 มีการใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 35-39 วัน โดยใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุเร็วสุด 21 วัน และช้าสุด 45 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 4 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.00 ไม่ได้ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 4 มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ใช้ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 4 โดยใช้สูตร 16-20-0, 15-15-15 และ 13-21-0 อายุของหอมหัวใหญ่ที่ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 4 มีการใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 28, 40, 42, 45 และ 55 วัน โดยใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุเร็วสุด 28 วัน และช้าสุด 55 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 5 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 ไม่ได้ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 5 มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ใช้ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 5 โดยใช้สูตร 16-20-0, 15-15-15 และ 13-21-0 อายุของหอมหัวใหญ่ที่ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 5 ใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 35, 50, 52 และ 57 วัน โดยใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุเร็วสุด 35 วัน และช้าสุด 57 วัน

2.1.17 วิธีการกำจัดวัชพืชกับหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรใช้ที่สำคัญอันดับ 1 คือ ใช้วิธีกำจัดด้วยสารเคมี ส่วนวิธีการกำจัดวัชพืชอื่นๆที่ใช้ ได้แก่ กำจัดด้วยมือ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 กำจัดวัชพืชด้วยสารเคมีกับหอมหัวใหญ่ 1 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชด้วยสารเคมีต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 3 ครั้งต่อฤดูปลูก สำหรับจำนวนครั้งของการกำจัดวัชพืชด้วยมือ เกษตรกรร้อยละ 33.33 กำจัดวัชพืชด้วยมือ 2 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชด้วยมือต่ำสุด 1 ครั้ง และสูงสุด 4 ครั้งต่อฤดูปลูก

2.1.18 สารเคมีที่เกษตรกรใช้กำจัดแมลงศัตรูพืชกับหอมหัวใหญ่ที่สำคัญอันดับ 1 คือ สารคลอไพริฟอส ส่วนสารเคมีอื่นๆที่ใช้ได้แก่ สารไซเปอร์เมทรินและสารแอนโดซัลแฟน เกษตรกรร้อยละ 44.67 ใช้สารคลอไพริฟอสกำจัดแมลงศัตรูพืชกับหอมหัวใหญ่ 3 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใช้สารคลอไพริฟอสต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 5 ครั้งต่อฤดูปลูก นอกจากนี้ เกษตรกรยังใช้สารไซเปอร์เมทรินและสารแอนโดซัลแฟนกำจัดแมลงศัตรูพืชกับหอมหัวใหญ่ มีเกษตรกรเพียงบางส่วนร้อยละ 4.00 ใช้สารไซเปอร์เมทริน 2 และ 3 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใช้สารไซเปอร์เมทรินต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 3 ครั้งต่อฤดูปลูก มีเกษตรกรเพียงบางส่วนร้อยละ 3.33 ใช้สารแอนโดซัลแฟน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใช้สารแอนโดซัลแฟนต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 6 ครั้งต่อฤดูปลูก

2.1.19 สารเคมีที่เกษตรกรใช้กำจัดโรคพืชกับหอมหัวใหญ่ที่สำคัญอันดับ 1 คือ สาร ไคเทน ส่วนสารเคมีอื่นๆที่ใช้ได้แก่ สารคาร์เบนดาซิม และสาร โปรคลอราส เกษตรกรร้อยละ 39.33 ใช้สารไคเทนกำจัดโรคพืชกับหอมหัวใหญ่ 2 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใส่สารไคเทนต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูกและสูงสุด 5 ครั้งต่อฤดู นอกจากนี้เกษตรกรยังใช้สารคาร์เบนดาซิมและสาร โปรคลอราสกำจัดโรคพืชกับหอมหัวใหญ่ มีเกษตรกรร้อยละ 16.00 ใช้สารคาร์เบนดาซิม 2 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใส่สารคาร์เบนดาซิมต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูก และสูงสุด 6 ครั้งต่อฤดูปลูก มีเกษตรกรร้อยละ 4.00 ใช้สารโปรคลอราสกำจัดโรคพืชกับหอมหัวใหญ่ 2 ครั้งต่อฤดูปลูก โดยจำนวนครั้งที่ใส่สารโปรคลอราสต่ำสุด 1 ครั้งต่อฤดูปลูกและสูงสุด 3 ครั้งต่อฤดูปลูก

2.1.20 โรคหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรคิดเห็นว่าทำความเสียหายให้แก่หอมหัวใหญ่ที่สำคัญเป็นอันดับ 1 คือโรคแอนแทรคโนส ส่วนโรคอื่นๆได้แก่ โรคใบไหม้และโรคใบจุด ทำความเสียหายเพียงส่วนน้อย และแมลงศัตรูหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าทำความเสียหายแก่หอมหัวใหญ่ที่สำคัญเป็นอันดับ 1 ได้แก่ หนอนกระทู้หอม ส่วนแมลงอื่นๆได้แก่ เพลี้ยไฟทำความเสียหายเพียงส่วนน้อย

2.1.21 วิธีการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าเป็นวิธีที่สำคัญเป็นอันดับ 1 คือวิธีนับอายุวัน ส่วนวิธีอื่นๆได้แก่ วิธีเก็บเกี่ยวโดยสังเกตจากใบมีสีเหลืองและเปลือกหุ้มหัวมีสีน้ำตาลมีความสำคัญเช่นกัน

2.1.22 เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100.00 ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ สำหรับวิธีปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 98.67 รวบรวมผลผลิตแล้วขายทันที

2.1.23 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.67 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ เคยอบรมเรื่องการใส่สารเคมี, การใช้ปุ๋ย และวิธีการปลูกหอมหัวใหญ่ ส่วนประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับโดยเรียนรู้เอง ได้รับเพียงส่วนน้อยจากเพื่อนบ้าน, พ่อค้าท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ

2.2 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตในการปลูกหอมหัวใหญ่ 1 ไร่ มีต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 20,954.03 บาท โดยแยกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 11,768.62 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 9,185.41 บาท เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของต้นทุนการผลิตทั้งหมด จะพบว่าต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงาน 7,086.64 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์ 2,493.44 บาท ค่าปุ๋ย 2,159.57 บาท และค่าสารเคมีปราบศัตรูพืช 1,069.31 บาท

ผลตอบแทนในการปลูกหอมหัวใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับผลผลิตเฉลี่ย เท่ากับ 4,484.67 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่จำหน่ายได้เฉลี่ยเท่ากับ 6.95 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เฉลี่ยเท่ากับ 31,178.30 บาท/ไร่ โดยเกษตรกรมีกำไรเหนือต้นทุนผันแปรเท่ากับ 15,752.58 บาท/ไร่ และมีกำไรเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 10,224.27 บาท/ไร่

สำหรับสัดส่วนผลตอบแทนทั้งหมดโดยพิจารณาจากรายได้จากการจำหน่ายหอมหัวใหญ่เปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 1.49

3. การตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

3.1 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.33 ขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่นมากที่สุดโดยมีเหตุผลของการจำหน่าย คือ มีความน่าเชื่อถือ ให้ราคาสูง สำหรับวิธีการขายนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.33 จะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงไร่

3.2 การกำหนดราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่จะกำหนดโดยพ่อค้า เกษตรกรมีการขายแบบเหมาไร่และจะไม่มีการค้าเกรคของหอมหัวใหญ่ก่อนจำหน่าย

3.3 เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าพ่อค้าคนกลางส่วนใหญ่บรรจุผลผลิตโดยใช้ถุงตาข่ายในลอนสีแดงมีความจำเป็นมากที่สุด สำหรับวิธีการขนส่งนั้นเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าขนส่งโดยรถบรรทุกเล็ก รถยนต์ รถบรรทุกขนาดใหญ่มีความสำคัญมาก

3.4 การชำระเงินค่าผลผลิตหอมหัวใหญ่ ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 99.33 ได้รับมัดจำจากพ่อค้าจำนวนหนึ่ง ส่วนที่เหลือจะได้รับเมื่อเก็บหอมหัวใหญ่แล้ว สำหรับราคาขายเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยพอใจกับราคาที่จำหน่ายได้ ราคาขายของหอมหัวใหญ่จะแพงสุดช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม ส่วนช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน จะได้ราคาถูกที่สุด

3.5 แหล่งข่าวสารความเคลื่อนไหวของราคาซื้อหอมหัวใหญ่นั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับจากพ่อค้า ได้รับเพียงส่วนน้อยจากเพื่อนบ้าน สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และญาติพี่น้อง เป็นต้น

4. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

4.1 การผลิตหอมหัวใหญ่

4.1.1 เกษตรกรมีปัญหาด้านโรคและแมลงรื้อยละ 66.00 โดยมีปัญหาเรื่องมีโรคและแมลงระบาดมาก, ผลผลิตหอมหัวใหญ่ลดลงจากการทำลายของโรคและแมลง และคุณภาพผลผลิตตกต่ำจากการทำลายของโรคและแมลง มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้สารเคมี, ถอนต้นที่เป็นโรคทิ้ง และกำหนดวันปลูกที่เหมาะสม

4.1.2 เกษตรกรมีปัญหาวัชพืชในแปลงปลูกรื้อยละ 48.33 มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้สารเคมีและถอนวัชพืชทิ้ง

4.1.3 เกษตรกรมีปัญหาด้านสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชรื้อยละ 95.33 โดยมีปัญหาเรื่องการใช้สารเคมีมีราคาแพง, ขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ในการฉีดพ่นและขาดแคลนเงินทุนในการจัดซื้อ มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยซื้อจากสหกรณ์เพราะมีราคาถูกกว่าร้านขายสารเคมีทั่วไปและขอสินเชื่ออุปกรณ์ฉีดพ่นสารเคมีจากเพื่อนบ้าน

4.1.4 เกษตรกรมีปัญหาด้านแหล่งน้ำรื้อยละ 22.00 โดยมีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำไม่เพียงพอและอยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยทำบ่อพักน้ำสำรองใช้เพาะปลูก, ขุดบ่อน้ำตื้นและขุดเจาะบ่อบาดาล

4.1.5 เกษตรกรมีปัญหาด้านการใช้ปุ๋ยรื้อยละ 19.33 โดยมีปัญหาเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สูตรปุ๋ยและไม่มีความรู้ในการใช้ปริมาณปุ๋ยที่เหมาะสม มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยสอบถามจากเจ้าหน้าที่, สอบถามจากร้านค้าและสอบถามจากเพื่อนบ้านที่เคยใช้

4.1.6 เกษตรกรมีปัญหาด้านการเก็บเกี่ยวรื้อยละ 16.67 โดยมีปัญหาเรื่องขาดความรู้ในการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่ถูกต้องและไม่มีแรงงานเพียงพอในการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยสอบถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่ถูกต้อง, การจ้างแรงงานเพิ่มในการเก็บเกี่ยวและขอความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการเก็บเกี่ยว

4.2 การตลาดหอมหัวใหญ่

4.2.1 เกษตรกรมีปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตรื้อยละ 83.33 โดยมีปัญหาเรื่องตลาดรับซื้อผลผลิตไม่เพียงพอ, ขายผลผลิตได้ช้าและไม่มีพาหนะในการจัดส่งผลผลิต มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยจัดหาแหล่งตลาดเพิ่ม และพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงที่

4.2.2 เกษตรกรมีปัญหาด้านราคาผลผลิตร้อยละ 77.33 โดยมีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ, ถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางและถูกกดราคาจากการขายตกเขียว มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาและมีการประกันราคา

4.2.3 เกษตรกรมีปัญหาด้านคุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาดร้อยละ 22.67 มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยดูแลรักษาหอมหัวใหญ่เพิ่มขึ้นและไม่ปลูกต้นหอมหัวใหญ่ชิดกันเกินไป

อภิปรายผล

1.ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรู้น้อย อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ เนื่องจากในการผลิตหอมหัวใหญ่นั้นจะต้องผลิตหอมให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาดจึงจะขายผลผลิตได้ในราคาดี ซึ่งในขั้นตอนการผลิตมีเกษตรกรไม่ได้ใช้สารเคมีป้องกันกำจัด โรคและแมลงศัตรูเมล็ดพันธุ์ ทำให้เมล็ดพันธุ์เสี่ยงต่อการถูกทำลายจากโรคและแมลง อีกทั้งเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคาแพง เกษตรกรต้องซื้อเมล็ดพันธุ์หอมในโคเวต้าของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่อย่างจำกัด และหอมหัวใหญ่ยังเป็นพืชที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพราะกล้าของหอมหัวใหญ่จะต้องอยู่ในแปลงเพาะนาน ถึงจะย้ายลงมาปลูกในแปลง ถ้าเกษตรกรหยอดเมล็ดใกล้กันมากเกินไป กล้าจะขึ้นแน่นและแย่งอาหารกัน เมื่อย้ายไปปลูกในแปลงจะมีผลให้การลงหัวของหอมไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ส่งผลให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ขายไม่ได้ราคาและไม่สามารถส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศได้ ดังนั้นเกษตรกรจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการผลิตหอมหัวใหญ่อยู่ตลอดเวลา สำหรับพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ (3.0 – 4.9 ไร่) / ครอบครัว ซึ่งครอบครัวหนึ่งๆมีพื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่แปลงขนาดใหญ่และเกษตรกรยังมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยปลูกและดูแลแปลงปลูกหอมหัวใหญ่น้อย อาจทำให้เกษตรกรดูแลแปลงปลูกหอมหัวใหญ่ไม่ทั่วถึง และส่งผลให้ผลผลิตที่ออกมาไม่ได้คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดทำให้ขายได้ในราคาที่ต่ำ

2. การผลิต ต้นทุนการผลิต และผลการตอบแทนในการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

2.1 การปลูกทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกหอมหัวใหญ่สูง ทำให้เกษตรกรมีความชำนาญในการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่วางสามารถผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่ตลาดได้มากและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (2540) กล่าวว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งแรกที่มีการปลูกหอมหัวใหญ่ขึ้นครั้งแรกเริ่มปลูกบนเขตคอยในอำเภอฝาง หลังจากนั้นก็แพร่ขยายมาพื้นที่ราบเขตอำเภอแม่วางซึ่งเกษตรกรปลูกหอมหัวใหญ่เป็นอาชีพหลักและมีความชำนาญในการปลูก ท้องที่อำเภอแม่วางเป็นช่วงที่สามารถผลิตแล้วส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ (ญี่ปุ่น) ได้มาก เกษตรกรส่วนใหญ่เพาะกล้าช่วงเดือนตุลาคมและปลูกช่วงเดือนพฤศจิกายน ในขณะที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (2540) ได้แนะนำว่า การวางแผนการผลิตเพื่อการส่งออกพื้นที่อำเภอแม่วาง โดยพื้นที่คอยในเขตตำบลบ้านภาคและตำบลทุ่งบัวควรวะเพาะกล้าเดือนกันยายนเก็บเกี่ยวเพื่อส่งออกเดือนมกราคม พื้นที่ราบกลุ่มแรกในตำบลบ้านภาคปรับระยะเวลาปลูกโดยให้เพาะกล้าให้เสร็จก่อน 20 ตุลาคม เพื่อส่งออกเดือนกุมภาพันธ์ พื้นที่ราบกลุ่มสองในตำบลทุ่งบัวปรับระยะเวลาปลูก โดยให้เพาะกล้าเสร็จกลางเดือนพฤศจิกายนเก็บเกี่ยวเดือนมีนาคม ส่วนราคาเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่มีราคาค่อนข้างแพง เนื่องจากต้องนำเข้าจากต่างประเทศ จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่วางต้องเพาะกล้าหอมหัวใหญ่ก่อนเพาะปลูกจะช่วยลดความเสี่ยงหายจากเมล็ดพันธุ์

พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกคือพันธุ์ซูเปอร์เร็กซ์มากที่สุด ส่วนพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ พันธุ์เอส-โกร 33 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับบริโภคสดและประกอบอาหาร ไม่เหมาะนำไปอบแห้งเพราะต้นทุนสูง โดยทางสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วางจะเป็นผู้จัดซื้อมาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกซึ่งเห็นว่าเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ อัตราเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรใช้เพาะปลูกเฉลี่ย 0.95 ปอนด์/ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของ กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) กล่าวว่า การเพาะหอมหัวใหญ่ในพื้นที่ 1 ไร่จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ 1 ปอนด์หรือประมาณ 454 กรัม

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงคลุกเมล็ดพันธุ์โดยใช้สารอารามอนและสารเอพرون ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของ กรมวิชาการเกษตร (2536) กล่าวว่า เมล็ดพันธุ์ที่จะนำมาเพาะควรคลุกด้วยสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงเสียก่อน เพื่อป้องกันโรคและแมลงที่ติดมากับเมล็ด ก่อนนำไปหว่านในแปลงเพาะ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการตากดินก่อนเพาะกล้า 3 – 7 วัน ในขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้แนะนำว่า การเตรียมแปลงเพาะกล้าจะต้องตากดินไว้ 7 – 10 วัน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ฟางคลุมแปลงเพาะกล้าหอมหัวใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำ เริงชัย (2539) กล่าวว่า ใช้ฟางคลุมแปลง เพื่อช่วยรักษาความชื้นในดิน รดน้ำพอ

ชุ่ม ลักษณะดินที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปลูกหอมหัวใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินที่ใช้ปลูกอื่นๆ ได้แก่ ดินร่วน และส่วนใหญ่เกษตรกรมีการตากดินก่อนปลูก 7 – 8 วัน ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำกรมส่งเสริมการเกษตร (2530) กล่าวว่า หอมหัวใหญ่เป็นพืชผักประเภทลงหัว ฉะนั้น ดินที่ใช้ปลูกหอมหัวใหญ่ควรเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ควรไถพลิกตากดินก่อนปลูกไว้อย่างน้อย 7 วัน เกษตรกรส่วนใหญ่ย้ายต้นกล้าหอมหัวใหญ่ปลูกอายุประมาณ 35 วัน ในขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้แนะนำว่า กล้าที่ใช้ต้องแข็งแรงสมบูรณ์และต้นกล้าควรมีอายุประมาณ 45 วัน หลังจากเพาะกล้า เพราะถ้ากล้าอายุเกิน 45 วันไปแล้วจะเริ่มลงหัว

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ระยะปลูกหอมหัวใหญ่ 10 x 15 เซนติเมตร ในขณะที่ ธวัช (2535) ได้แนะนำว่า ระยะปลูกหอมหัวใหญ่ที่เหมาะสมเพื่อการส่งออก คือ ระยะปลูก 15 x 20 เซนติเมตร คือจะได้หอมหัวใหญ่ที่มีขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง 7 – 9 เซนติเมตร เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำแปลงปลูกขนาดกว้าง 1 เมตร ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) กล่าวว่า การเตรียมแปลงปลูกขนาดของแปลงกว้าง 1 – 1.20 เมตร ยาวตามความเหมาะสม วิธีการให้น้ำแปลงปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการให้น้ำแปลงปลูกหอมหัวใหญ่โดยปล่อยน้ำเข้าตามร่อง มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยใช้สายยางรด ส่วนใหญ่ปล่อยน้ำเข้าตามร่อง 7 – 8 วันต่อครั้ง และรวมทั้งฤดูปลูก 14 – 16 ครั้ง ในขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้แนะนำว่า การให้น้ำกล้าหอมหัวใหญ่ที่ย้ายลงปลูกในแปลงใหญ่โดยปกติจะให้น้ำวันเว้นวัน และหลังจากตั้งตัวได้แล้วให้น้ำ 3 – 5 วันต่อครั้ง แต่ทั้งนี้ให้ดูความชื้นของดินประกอบด้วย การให้น้ำสามารถทำได้หลายวิธี คือ ใช้สายยางรด ใช้สปริงเกอร์หรือปล่อยน้ำเข้าตามร่องแบบการให้น้ำพืชไร่ แต่ต้องจัดระบบการระบายน้ำให้ดีอย่าให้ขังและ ถ้าน้ำขังและมากเกินไปจะทำให้หอมหัวใหญ่ เน่าได้ง่ายและเมื่อสังเกตเห็นว่าดินเริ่มแห้งจึงเริ่มให้น้ำ สำหรับแปลงที่ใช้ฟางคลุมอยู่แล้วอาจให้น้ำเพียงสัปดาห์ละครั้งก็ได้ สำหรับวิธีการให้น้ำที่ดีที่สุด คือ ปล่อยน้ำเข้าตามร่อง เพื่อให้น้ำซึมเข้าแปลงอย่างเพียงพอแล้วจึงระบายน้ำออกอย่าให้น้ำขังและจะลดปัญหาการระบาดของโรคได้

เกษตรกรส่วนใหญ่หุคให้น้ำหอมหัวใหญ่โดยสังเกตจากการแก่ของใบและหัวของหอม ซึ่ง เรืองชัย (2539) ได้แนะนำว่า หอมที่ปลูกเมื่อลงหัวมีขนาดปานกลางจึงหุครดน้ำ เพื่อช่วยให้หัวแก่เร็ว เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยคอก 1 ครั้งต่อฤดูปลูกและปุ๋ยเคมี 3 ครั้งต่อฤดูปลูก สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 1 ส่วนใหญ่ที่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 เมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 5 - 7 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่ที่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-21-0 เมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 15 - 20 วัน สูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ครั้งที่ 3 ส่วนใหญ่ที่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-21-0 เมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 35 - 39 วัน ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้แนะนำว่า เกษตรกรผู้จัดทำแปลงควรให้ปุ๋ยยูเรียเสริมด้วยเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของหอมหัวใหญ่โดยใส่ปุ๋ยหลังจากที่หอมหัวใหญ่มีอายุ 60 – 65 วัน นับจากวันเพาะกล้า และใส่ปุ๋ย

สูตร 15-15-15 อีก 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 80 – 85 วัน และครั้งที่สอง เมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 95 - 100 วัน

วิธีการกำจัดวัชพืช เกษตรกรใช้วิธีกำจัดด้วยสารเคมีและกำจัดด้วยมือซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ได้แนะนำว่า การเพาะกล้าช่วงหยอดเมล็ดลงร่องที่ทำไว้หลังจากกลบดินแล้วควรฉีดสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช เช่น อะลาคลอร์ หรือ โกล 2 อี เป็นต้น ขณะที่หอมยังมีขนาดลำต้นเล็กอยู่ ควรพรวนดินประมาณ 1-2 ครั้ง เพื่อกำจัดหญ้าและวัชพืชอื่นที่ไม่ต้องการออกไปและเมื่อหอมหัวใหญ่มีอายุ 70 วันไปแล้วควรหยุดพรวนดินเพราะรากของหอมหัวใหญ่จะแผ่เต็มแปลง สารเคมีที่ใช้กำจัดแมลงศัตรูกับหอมหัวใหญ่ คือ ใช้สารคลอไพริฟอสมากที่สุด ส่วนสารอื่นๆที่ใช้ได้แก่ สารไซเปอร์เมทรินและสารแอนโดซัลเฟน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารคลอไพริฟอส 3 ครั้งต่อฤดูปลูก สารไซเปอร์เมทริน 2 และ 3 ครั้งต่อฤดูปลูก และสารแอนโดซัลเฟน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก ส่วนสารเคมีที่ใช้กำจัดโรคพืชกับหอมหัวใหญ่ คือ ใช้สารไดเทนมากที่สุด ส่วนสารอื่นๆที่ใช้ได้แก่ สารคาร์เบนดาซิม และสารโปรคลอราส เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารไดเทน สารคาร์เบนดาซิมและสารโปรคลอราส 2 ครั้งต่อฤดูปลูก ในขณะที่อนงค์ (2528) ได้แนะนำว่า การพ่นสารเคมีกำจัดโรคและแมลงโดยการพ่นสารเคมีในฤดูหนาวอาจดีกว่า 10 - 15 วันต่อครั้ง เพราะอาจอยู่ในช่วงที่เกิดโรคระบาดได้ง่าย ขณะเดียวกันในด้านแมลง หากมีหนอนกระทู้หอมระบาดจึงไม่ควรพ่น

วิธีการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ เกษตรกรใช้วิธีนับอายุวันและวิธีเก็บเกี่ยวโดยสังเกตจากใบมีสีเหลืองและเปลือกหุ้มมีสีน้ำตาล ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2530) กล่าวว่า ควรเก็บหอมหัวใหญ่ที่แก่จัด อายุประมาณ 150 วัน นับจากวันเพาะเมล็ดหรือสังเกตว่าเมื่อหอมหัวใหญ่เริ่มแก่ซึ่งใบจะเริ่มร่วงออกทั้งสองด้าน ใบหอมหัวใหญ่เปลี่ยนเป็นสีเขียวปนเทา และเริ่มมีสีเหลืองสีของเปลือกหุ้มหัวเป็นสีน้ำตาลแสดงว่า หอมหัวใหญ่เริ่มแก่จัดสามารถทำการเก็บเกี่ยวได้ การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่รวบรวมผลผลิตแล้วขายทันที เพราะส่วนใหญ่มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงไร่

จากการผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วางนั้น เกษตรกรยังขาดการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปแนะนำเกษตรกรถึงวิธีการผลิตที่ถูกต้องจะช่วยให้ผลผลิตสูงขึ้น และหอมหัวใหญ่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

All rights reserved

2.2 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีต้นทุนค่าแรงงานจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีสัดส่วนค่าแรงงานที่สูงเพราะเกษตรกรมีแรงงานไม่เพียงพอจึงต้องจ้างแรงงานเพิ่มเพื่อผลิตหอมหัวใหญ่ และเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายลงเกษตรกรควรมีการวางแผนการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละช่วงของการดูแลรักษาและควรเป็นแรงงานที่มีความชำนาญเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต

ด้านสารเคมีปราบศัตรูพืช จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ค่อนข้างสูง เนื่องจากในปัจจุบันนี้สารเคมีมีราคาที่แพงขึ้นเรื่อยๆ โดยเกษตรกรเองจะต้องหมั่นเก็บกลุ่มไข่และหนอนทำลาย อีกทั้งเผาทำลายเศษใบพืชที่ถูกทำลายเนื่องจากโรคพืชและหนอนชอนใบตามพื้นดินจะสามารถช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูหอมหัวใหญ่และยังเป็นการช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านสารเคมีปราบศัตรูพืชอีกด้วย

ด้านค่าปุ๋ยพบว่ามีส่วนที่สูงเช่นกัน เกษตรกรควรมีการเลือกสูตรปุ๋ยให้เหมาะสมในแต่ละช่วงของการเจริญเติบโตของหอมหัวใหญ่และในปริมาณที่พอเหมาะและเกษตรกรควรมีการนำวัสดุที่มีอยู่และหาง่ายในท้องถิ่นมาใช้ เช่น ฟางข้าวที่เหลือจากการทำนามาทำปุ๋ยหมักแทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านปุ๋ยลง

3. การตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการขายส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่นมากที่สุด เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือซึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรขายผลผลิตแบบเหมาไร่ โดยพ่อค้าจะกะราคาอย่างคร่าวๆ ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับความพอใจของเกษตรกรด้วย ถ้าตกลงกันได้แล้วพ่อค้าก็นัดวันมาเก็บผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535) กล่าวว่า การขายแบบเหมาไร่ โดยพ่อค้าคนกลางจะประเมินว่าผลผลิตในไร่นั้นเท่าไร คาดว่า จะขายได้เท่าไรแล้วจึงตีราคาให้กับเกษตรกร จนเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย เมื่อพ่อค้าในท้องถิ่นซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรมาแล้วจะนำมาคัดแยกขนาดบรรจุถุง เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่งในปากคลองตลาด พ่อค้าขายส่งในตลาดเมืองใหม่ และผู้ส่งออก เกษตรกรส่วนใหญ่ขายหอมหัวใหญ่แบบเหมาไร่ เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการคัดเกรดผลผลิตก่อนจำหน่าย อีกทั้งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวและค่าจ้างแรงงาน เนื่องจากพ่อค้าจะนำแรงงานมาเก็บเกี่ยวผลผลิต และพ่อค้าจะนำรถมาบรรทุกผลผลิตเอง เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าพ่อค้าคนกลางส่วนใหญ่บรรจุผลผลิตโดยใส่ถุงตาข่ายสีแดงมีความจำเป็นมากที่สุด เนื่องจากการบรรจุผลผลิตใส่ถุงตาข่ายจะมีความสะดวกสบายในการขนย้ายและมีราคาถูก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2534) กล่าวว่า การบรรจุหอมหัวใหญ่แต่เดิมใส่ถุงไม้ไผ่ประมาณแข่งละ 50-55 กิโลกรัม ปัจจุบัน

ได้มีปัญหาเรื่องแข่งมีราคาแพงและหายาก ได้เปลี่ยนมาบรรจุใส่ถุงตาข่ายสีแดงประมาณถุงละ 25 กิโลกรัมแทน แต่ส่วนใหญ่ในการขายผลผลิตแบบเหมาไร้พ่อค้าจะยังไม่จ่ายเงินค่าผลผลิตทันทีเมื่อตกลงราคาซื้อขายแล้ว โดยพ่อค้าจะมัดจำเงินค่าผลผลิตไว้ส่วนหนึ่งและจะชำระส่วนที่เหลือเมื่อเก็บหอมหัวใหญ่หมดแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535) กล่าวว่า ผู้ซื้อจะวางเงินมัดจำไว้แล้วนัดวันมาเก็บเกี่ยว ดังนั้น เกษตรกรควรจำหน่ายผลผลิตที่ได้ให้กับบุคคลที่น่าเชื่อถือ เพื่อที่สามารถแน่ใจได้ว่าจะได้รับการชำระค่าหอมหัวใหญ่อย่างครบถ้วน

เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าราคาขายของหอมหัวใหญ่จะแพงสุดช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม เนื่องจากผลผลิตหอมหัวใหญ่ออกมาใหม่ ส่วนช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน จะได้ราคาถูกที่สุด เนื่องจากมีผลผลิตเริ่มทยอยออกสู่ตลาดมากขึ้น ประกอบกับช่วงนี้หอมหัวใหญ่มีขนาดเล็กไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535) กล่าวว่า อำเภอสันป่าตองและกิ่งอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ หอมหัวใหญ่จะเริ่มออกตลาดตั้งแต่เดือนมกราคมจนถึงเดือนมีนาคมต่อจากผลผลิตหอมหัวใหญ่ของจังหวัดกาญจนบุรี ราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ในเดือนมกราคมจะมีราคาดีที่สุดและราคาเริ่มมีแนวโน้มลดลงในเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนจะเป็นราคาที่ตกต่ำที่สุด

4. ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ที่เกษตรกรพบว่าเป็นปัญหามาก คือ

4.1 การผลิตหอมหัวใหญ่

4.1.1 ด้านโรคและแมลง มีปัญหาเรื่องโรคและแมลงระบาดมากซึ่งโรคหอมหัวใหญ่ที่สำคัญและพบมาก คือ โรคแอนแทรคโนสหรือโรคหอมเลื้อย โรคใบไหม้ โรคใบจุดสีม่วง ส่วนแมลงศัตรูหอมหัวใหญ่ที่พบมาก คือ หนอนกระทู้หอมและเพลี้ยไฟ ทำลายใบและหัวของหอม ทำให้คุณภาพผลผลิตลดลง ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายได้หรือขายได้ในราคาต่ำ เนื่องมาจากเกษตรกรทำการปลูกหอมในพื้นที่เดิมซ้ำๆกัน ทำให้เกิดโรคและแมลงระบาดได้ง่าย ซึ่งเกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้สารเคมีฉีดพ่นเพื่อป้องกันโรคและแมลง ถอนต้นที่เป็นโรคทิ้ง และกำหนดวันปลูกที่เหมาะสม

4.1.2 ด้านวัชพืช มีปัญหาเรื่องวัชพืชในแปลงปลูกซึ่งช่วงเตรียมแปลงปลูกเกษตรกรเก็บเศษวัชพืชในแปลงออกไม่หมดเมื่อให้น้ำหอมหัวใหญ่ทำให้วัชพืชขึ้นในแปลงปลูก และถ้าปล่อยให้วัชพืชเจริญเติบโตแล้วแย่งน้ำและแร่ธาตุอาหารของหอมหัวใหญ่ ดังนั้นขณะที่หอมหัวใหญ่มีลำต้นขนาดเล็กอยู่ ควรพรวนดินในแปลงเพื่อกำจัดหญ้าและวัชพืชอื่นที่ไม่ต้องการออกไป โดย

ส่วนใหญ่เกษตรกรมีการใช้ฟางคลุมแปลง ทำให้ช่วยป้องกันกำจัดวัชพืชได้อีกทางหนึ่งและสามารถช่วยลดการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช นอกจากนี้เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้สารเคมีและถอนวัชพืชทิ้ง

4.1.3 ด้านสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีปัญหาเรื่องสารเคมีมีราคาแพง ขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ในการฉีดพ่นและขาดแคลนเงินทุนในการจัดซื้อ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกหอมหัวใหญ่มีการใช้สารเคมีมากในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือซื้อจากสหกรณ์เพราะมีราคาถูกกว่าร้านขายสารเคมีทั่วไปและขอยืมอุปกรณ์ฉีดพ่นสารเคมีจากเพื่อนบ้าน นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแนะนำและอบรมให้เกษตรกรหันมาผลิตและใช้สารสกัดจากสมุนไพรในการกำจัดโรคและแมลงแทนการใช้สารเคมี

4.1.4 ด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านแหล่งน้ำ เนื่องจากพื้นที่อำเภอแม่วาง มีลำน้ำวางไหลผ่านทุกตำบลไปบรรจบกันกับลำน้ำขาน เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีแหล่งน้ำทำการเกษตร มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ประสบกับปัญหาเรื่องแหล่งน้ำไม่เพียงพอและอยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือทำบ่อพักน้ำสำรองใช้เพาะปลูก ขุดบ่อน้ำตื้นและขุดเจาะบ่อบาดาล

4.1.5 ด้านการใช้ปุ๋ย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านการใช้ปุ๋ย มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ประสบกับปัญหาเรื่องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สูตรปุ๋ยและไม่มีความรู้ในการใช้ปริมาณปุ๋ยที่เหมาะสม เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือสอบถามจากเจ้าหน้าที่ สอบถามจากร้านค้าและสอบถามจากเพื่อนบ้านที่เคยใช้

4.1.6 ด้านการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวโดยคิดค่าจ้างจากน้ำหนักของผลผลิตที่เก็บได้ มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ประสบกับปัญหาเรื่องขาดความรู้ในการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่ถูกต้องและไม่มีแรงงานเพียงพอในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือสอบถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ที่ถูกต้อง การจ้างแรงงานเพิ่มในการเก็บเกี่ยวและขอความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการเก็บเกี่ยว

4.2 การตลาดหอมหัวใหญ่

4.2.1 ด้านการจำหน่ายผลผลิตมีปัญหาเรื่องตลาดรับซื้อผลผลิตมีไม่เพียงพอ ขายผลผลิตได้ช้าและไม่มีความรู้ในการจัดส่งผลผลิต โดยเฉพาะช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนผลผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่ตลาดมาก เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือจัดหาแหล่งตลาดเพิ่มและพ่อค้า

มารับซื้อผลผลิตถึงที่ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดหาตลาดจำหน่ายให้แก่เกษตรกร ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

4.2.2 ด้านราคาผลผลิตมีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางและถูกกดราคาจากการขายตกเขียว เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาและมีการประกันราคา

4.2.3 เกษตรกรเพียงส่วนน้อยมีปัญหาด้านคุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาดเนื่องจากหัวของหอมมีขนาดเล็กและจากการที่เกษตรกรรีบถอนหอมหัวใหญ่ออกขายสู่ตลาดก่อนครบกำหนดอายุการเก็บเกี่ยว เนื่องมาจากราคาดีจึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยดูแลรักษาหอมหัวใหญ่เพิ่มขึ้นและไม่ปลูกต้นหอมหัวใหญ่ชิดกันเกินไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกพบปะเกษตรกรที่ปลูกหอมหัวใหญ่ให้บ่อยครั้ง เนื่องจากพบว่า เกษตรกรประสบกับปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมควรจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ซึ่งอาจทำได้โดย

1.1 แนะนำวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูหอมหัวใหญ่แบบผสมผสาน (I.P.M.) เช่น วิธีการใช้ กาวเหนียวดักจับแมลง การใช้ไฟล่อแมลง เป็นต้น ยังเป็นการลดการใช้สารเคมีและลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย

1.2 แนะนำเกษตรกรให้รู้จักอนุรักษณ์แมลงศัตรูธรรมชาติที่พบทั่วไปในแปลงหอมหัวใหญ่ เช่น มวนพิฆาต ซึ่งเป็นแมลงที่ดูดกินน้ำเลี้ยงจากหนอนแมลงศัตรูพืช

2. เกษตรกรควรหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยการศึกษาหาความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตนับตั้งแต่การเพาะกล้า การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การฉีดพ่นสารเคมีปราบศัตรูพืช จนถึงการเก็บเกี่ยวอย่างถูกต้อง นอกเหนือจากการได้อบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านการตลาด ขอความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการส่งออกจัดหาตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น และเร่งรัดการส่งออกเพื่อเป็นการระบายผลผลิตส่วนเกินตามความต้องการใช้ในประเทศออกไปพร้อมกับช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนให้มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น

4. ด้านการเก็บรักษา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรจัดสรรงบประมาณสร้างห้องเย็นเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ เพื่อรอการจำหน่ายให้เพียงพอกับความต้องการ

5. ด้านเงินทุน สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ควรจัดหาเงินทุนให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น โดยเสียดอกเบี้ยไม่สูงมากนักเพราะเกษตรกรส่วนมากกู้เงินมาลงทุนปลูกหอมหัวใหญ่

6. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร ควรมีการส่งเสริมให้มีการลงทุน ด้าน โรงงานอุตสาหกรรม ที่มีการใช้หอมหัวใหญ่เป็นวัตถุดิบในการผลิตมากยิ่งขึ้น เช่น ใช้หอมหัวใหญ่ผลิตเป็นยาสมุนไพรรักษาโรค เนื่องจากหอมหัวใหญ่เป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหารสูง ใช้ขับปัสสาวะ ช่วยลดไขมันในเส้นเลือดเหมาะสำหรับผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาขยายผลการศึกษาในอำเภอและจังหวัดต่างๆที่มีการปลูกหอมหัวใหญ่จะทำให้ทราบข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อนำมาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และสามารถนำมาประยุกต์หรือผสมผสานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนการปลูกให้กับเกษตรกรในการปลูกหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพและผลตอบแทนสูงแก่เกษตรกรในโอกาสต่อไป

2. น่าจะมีการศึกษา (วิธีการตลาด) ทางตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ด้วยว่า จุดไหนเป็นอุปสรรคหรือเป็นข้อจำกัดของตลาดหอมหัวใหญ่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปแก้ปัญหาให้ตรงจุดหรือตรงประเด็น

3. ศึกษาบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปลูกหอมหัวใหญ่ เช่น ธ.ก.ส สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ กรมส่งเสริมการเกษตร ฯลฯ ว่ามีบทบาทมากน้อยแค่ไหน อย่างไร ต่อการผลิตและการตลาดของหอมหัวใหญ่ โดยให้ได้ประสิทธิภาพสูงและจำหน่ายได้ราคาดี ไม่มีปัญหาเรื่องการตลาดของหอมหัวใหญ่ แต่ละปีซึ่งเป็นปัญหาซ้ำซากและทับถมมาตลอด